

12 fal

Kortárs Ornamentika és Építészet

Veszprémben, a volt iparostanoda (majd zeneiskola, majd magántulajdonú rom) egykori tantermeiben 12 falfelületet festett át a tűzfal-festmények kivitelezéséről ismeretes Neopaint festőcsapat, 12 építésziroda tervei alapján. A kiállítást a budapesti Paradigma Ariadne (PA) építészei Csóka Helénnával kiegészülve hozták létre, ők egyben az egyik „fal” alkotó-kitöltői is. Korántsem magától értetődő, hogy az építészeti termelés bizonyos szegmenseiben valóban népszerű, „feltörekvőként” címkézett praxisok ilyesfajta nemzetközi szemléje egy vidéki középvárosban kap először helyet a hazában. Az üdítő lehetőséget és az erőforrásokat magyarázza, hogy Veszprém 2023-ban Európa Kulturális Fővárosa szeretne lenni, és a pályázatban a PA építészei tanácsadóként segítettek.

^ A Paradigma Ariadne fala.

< O.K. (Office Kovacs) munkája.

Szöveg: TAKÁCS ÁKOS
Fotó: DANYI BALÁZS

E

A 12 darab murália nem múzeumi térben, hanem egy számos transzformáción átesett, most újabb funkcionális és építészeti rehabilitáció előtt álló épületben kapott helyet. Itt nincs belépő, nincsenek teremőrök, de nincs fűtés, mosdó, kávézó és múzeumshop sem. Brossúra is alig. Az intézményes működés bonyolult

kulturális, politikai, gazdasági és infrastrukturális meghatározottságai alól időlegesen felszabadult, de e struktúrák működésének nyomait magukon viselő pusztá terek érzéki tapasztalata, tehát a magukra hagyott műtárgyak felfedezésének jól ismert izgalma és kísértetessége a kiállítás látogatását önmagában eseményé teszi. Az építészetnek,

mint funkcionális normáktól megszabadított keretnek ilyen erejű középpontba állítása egy építészektől létrehozott kiállítás esetében kétségtelen siker. A kiállítás tétje éppen az lenne, hogy ezek a keretek a 12 „kortárs ornamentikával” hogyan írhatóak át és újra. Hogyan rehabilitálható a „fal” mint építészeti alapelem potens reprezentációs felületként, az ornamentika

valamilyen újradefiniálásán keresztül? A Paradigma Ariadné azon fájdalmasan kis számú hazai kollektívák egyike, amelyek a műhelyeikben termelt tervek, szövegek, képek, események alkotta szövedekre egyetlen, következetes projektként tekintenek. A veszprémi kiállítás is a PA projekt egyik elemeként, állomásként értelmezendő, és ennek a megállapításnak megfelelően az alább olvasható vázlatos megjegyzések középpontjában is elsősorban az ő tevékenységük áll.

A falak szemlélése közben az egyes kontribúcióknál ennek megfelelően érdekesebb a meghívottak körének kiválasztása, mint kurátori stratégia, illetve maga a kérdésfeltevés; az ornamentika kortárs relevanciájának meghatározása.

A kiállítás rövid leírása a következőkről értesíti a látogatót ebben a vonatkozásban; „Az elmúlt években újfajta érdeklődés tapasztalható az ornamentika témája iránt. Ez a folyamat egyéni alkotásokban és egymástól egyelőre elszigetelt párbeszédekben érhető tetten a nemzetközi építészeti porondon. A hagyományos jelentéstől eltérően a díszítés már nem másodlagos, vagy kiegészítő funkcióval bír, hanem mint építészeti minőség értelmeződik”. Érdekes gondolatok – mintha a kurátor hölgy és urak megfordítanák a történelmet. Az ornamentika és a „díszítés”, problematikája az építészettől immár évszázados, permanens kulturális agóniájának története során mindenkor „mint építészeti minőség értelmeződött”. Az építészeti

nyelv integráns részeként betöltött pozíciója éppen e nyelv és reprezentációs rendszer fokozódó válságával, majd széthullásával kérdőjeleződött meg, de ettől az ornamentika problémája soha nem „tűnt el” a diskurzusból. Ebben a folyamatban ráadásul lehetetlen a díszítés problémáját elválasztani a rendek, a forma, és egyáltalán az építészeti projekt kompetenciáinak látszólagos vereségétől az urbánus táj izotrópikus hálózatainak léptékével szemben.

Mindezt azért érdemes megjegyezni, mert a kiállítás szervezőinek és a résztvevők többségének munkásságában valóban felismerhető egyfajta közös nevezőként, hogy a digitális technokrácia minimalista pseudo-aszkézisével és az elmúlt két évtized kihűlt neo-modernjével szemben

fürkészik, tematizálják, újrahasonosítják, esetleg re-konstruálják a történetileg akkumulált építészeti formakincs autonómiáját valamilyen új olvashatóság reményében. A kiállításon az ornamentikára vonatkozó – egyébként kitűnő és közérthető, szellemesen iskolai padokra matricázott – történeti áttekintés után ebből a valóban egyre erősebb konjunktúrával jelentkező – valójában korántsem új, de múlhatatlanul inspiráló – építészeti vágy és ambíció-komplexumból sajnos csak kétdimenzióssá laposított, többnyire igényes és tetszetős kivitelű vizuális gegek maradnak. A falfestmények tulajdonképpen a témára érkezett grafikai kommentárok. Konceptiójukat tekintve hol frissek és ígézőek, hol fáradtak és kissé tanácstalanok, kevés esetben pedig kifejezetten lustának és bágyadtnak hatnak.

A kiállítás vezérfonalává emelt téma lokális összefüggéseit a helyszín kontextusa hivatott biztosítani, az ex iskola ugyanis hamarosan átadja magát az ablakokból megtekinthető híres városi színház adminisztrációjának. Az építések nagy szerkezeti és stíbeli innovációt képviselő épülettervezője, Medgyaszay István valóban építészeti vállalkozása középpontjába állította az ornamentika és az építészeti formálás sajátos eltérítésének és megújításának – korában rendkívül modern – programját. A 12 fal keltette hiányérzet bizonyára az okozza, hogy hasonló eredményekre az ornamentizálásra felkért ifjúság – ezúttal, vagy egyelőre – nem jutott. „Az építészettől véget ért” olvasható ki állítólag az egyik fal szín- és vonalkódjából.

A kissé lejárt szavatosságú Fukuyama-parafrazis defetizmusával szemben éppen a Paradigma Ariadné értelmezői közösségként végzett gyűjtő, feltáró, és diszkurzív munkája nyújthat némi reményt azoknak, akiknek szükségük van ilyesmire. Közössé kell tennünk azokat az erőfeszítéseket, amelyek kitaróan próbálják megnyújtani azt a meglehetősen rugalmatlan interpretációs hálót, ami jelenleg inkább gúzsba köti és széttagolja, minthogy összekötné és rendszerezné mindazt, ami a nyelvünkön az építészetről szóvá tehető és bemutatható és ami ezen a helyen belőle megtapasztalható. Végül soron ez a kiállítás is tekinthető a szakmánkat (is) sújtó szelektív amnézia egyik terápiás kísérletének.

Az építészettől, mint történetileg felhalmozott formai tudás- és eszközkészletet kell pragmatikusan feltárni és operatívá tennünk. De ennek csak úgy van értelme, ha közben megértjük a kibeszélendő korszakok társadalomtörténetét és politikai gazdaságtanát is. Az, hogy a tereinket most építő generikus semmivel, illetve a komor ostobaságával tüntető állami pastiche-al szemben egyszerűen újra feltaláljuk a liberális-pluralista kettős kódolás és diszsidens ironia rossz végtelenjét – csupán indokolatlan nosztalgiahoz vezethet.

◀ A fal tervezője: MNPL Workshop

▼ A fal tervezője: Very Good Office

Kiállító művészek:
Architecture Uncomfortable Workshop,
Enorme Studio, False Mirror Office,
Gyulai Levente, Adam Nathaniel
Furman, Andrew Kovacs,
MNPL Workshop, Paradigma Ariadné,
Space Popular, TREES, Very Good Office

Szervezők: Paradigma Ariadné,
Veszprém Megyei Jogú
Város Önkormányzata

Kurátorok: Csóka Heléna, Smiló Dávid,
Csóka Attila Róbert, Molnár Szabolcs

Szakmai konzulens: Kovács Dániel
Grafika: Kacsik Marcell
Kivitelezés: Neopaint

HOVÁ LENNÉL, DRÁGA HÖLGY?

Az OCTOGON architecture & design magazin tizenegyedik (2000/2.) lapszámának rendhagyó borítóképpel jelent meg. A borító grafika és koncepció háttérében Bojár Iván András alapító-főszerkesztő kezdeményezése állt, ami révén a Kálvin téri Fabulon-mozaik végeredményben megmenekült a pusztulástól. A Luca Laura Kreatív nevű cég grafikusai, Erdély Miklós képzőművész legendás pop-art alkotását használták fel a borítóhoz, ami egyaránt tisztelge Pataki Ági szépsége, tulajdonképpen a kor szépségeszménye, illetve Andy Warhol pop-art-pápa munkássága előtt (Marilyn-Series, 1962, 1967). Ráadásul a lapszám beszámol arról, hogy az Országos Műemléki Hivatal szakemberei a Kálvin téri mozaikot szakszerűen leemelték a homlokzatról, illetve védelem alá helyezték. A főszerkesztő által alapított mozgalom ötleteket keresett, hogy hova is kerülhet az alkotás, amire ugyan az azóta eltelt tizenhét év alatt sem született megnyugtató megoldás, de az alkotás azóta biztonságban van. Hogy a Pataki Ági-mozaikról újra beszélünk, annak apropóját Molnos Péter A csábítás fegyvere című új könyve, illetve az ahhoz kapcsolódó Kieselbach Galéria és Aukcióházban megrendezett tárlat adta (2018. november 5 - 2018. november 24.). Itt a nagyközönség újra láthatta az Erdély-mozaik egy darabját néhány napig, ami még mindig mágikus kisugárással bír. mj